

Nina Malíková

Převratný objev v loutkářské historii

(DUBSKÁ, Alice. *Cesty loutkářů Brátů a Pratte Evropou 18. a 19. století: Příspěvek k historii evropského loutkářství*. Praha: Nakladatelství Akademie múzických umění, 2011. 117 s.)

Alice Dubská, autorka publikace *Cesty loutkářů Brátů a Pratte Evropou 18. a 19. století*, učinila skutečný objev v české loutkářské historii, který svým významem dokonce mnohonásobně převyšuje jiný teatrologický objev z druhé poloviny 20. století, kdy se konečně a zcela náhodou podařilo zjistit do té doby neznámé a historiky marně hledané místo narození legendami opředené postavy loutkáře Matěje Kopeckého. To, že se o významném objevu Alice Dubské zatím mnoho neví, je dáno autorčinou skromností a možná i faktem, že se objevům z historie českého loutkového divadla u širší veřejnosti všeobecně nedostává patřičné pozornosti. Ostatně právě dodnes chybně interpretovaný životopis i divadelní odkaz Matěje Kopeckého je toho, přes všechny studie uvádějící jeho legendu na pravou míru, živým důkazem.

Alice Dubská zasvětila řadu let výzkumu historie rodiny Brátů-Pratte. Aby mohla vysledovat osudy historicky prvního doloženého českého loutkáře Jana Jiřího Bráta ze Studnice u Náchoda (1724–1805) a posléze jeho rozvětvené rodiny po Evropě, absolvovala vedle náročného studia materiálů i řadu cest po archivech nejen v Čechách, ale i v Polsku, Maďarsku a na Slovensku. Publikace, která přináší mnoho překvapujících a nových faktů o podobě loutkového divadla dané doby, se tak navíc čte téměř jako napínavý příběh,

kteřý začal paradoxně (jak to ostatně u napínavých příběhů většinou bývá) náhodným nálezem jedné divadelní cedule v archivu divadelního oddělení Národního muzea v Praze. Nejde však jen o sledování cest jednoho rodu. Autorce se studiem divadelních cedulí a oznámení podařilo snést řadu konkrétních dat, zaplňujících mezery v české divadelní historii, doplnit představu o českém loutkovém divadle druhé poloviny 18. století jako celku, ale zejména přinést neobvyklé svědectví o způsobu hraní, inscenačním stylu, repertoáru i podobě loutek, se kterými se hrálo (překvapením jsou např. figury v životní velikosti), a kvalitě představení v dobových (nejen divadelních) souvislostech. Na základě výsledků jejího bádání se tak jeví úroveň českého marionetového divadla v úplně jiném světle. Nový je i pohled na tvorbu českých loutkářů v jiném než venkovském prostředí, stejně tak jako doposud podceňovaný vliv jiných produkcí, se kterými se setkali během svých pobytů a vystoupení mimo domácí půdu.

Nepředpokládám, že se čtenáři této revue podílejí na romanticky svůdné, ale nepravdivé a, bohužel, obecně vžitě představě vychrtlého bradkatého loutkáře s šátečkem kolem krku a v širokém klobouku smutně doprovázejícího svůj „vostavák“ tažený stejně vyzáblým koníkem. Sociální zařazení loutkářů však je i v informovanějších kruzích dodnes pevně vklíněno mezi chudší a chudé vrstvy. Alice Dubská však svou studií dokazuje posun i v této oblasti. Nevolník Jan Jiří Brát se stává díky svému loutkářskému umění z prostého poddaného měšťanem, a dokonce si kupuje i vlastní dům! On i pokračovatelé jeho rodu hrají ve městech, jsou se svými nákladnými produkcemi zvaní a respektovaní v zemích Rakouska a Uherska, stejně jako v Polsku,

Rusku a posléze i ve Švédsku. Autorka publikace před nás staví portrét umělce hrdého na své umění a řemeslo, umělce, který již koncem 18. století představuje loutkové divadlo schopné postavit se vedle jiných druhů divadelního umění. Její práce dokládá badatelskou obětavost a důkladnost i jistou tvrdošijnost při hledání vytčeného cíle. Alice Dubská ho sledovala systematicky v průběhu několika let: první zmínka se objevuje už v jejich *Dvou stoletích českého loutkářství*,²⁴ následně se s nástinem studie v šesti pokračováních mohli seznámit čtenáři časopisu *Loutkář* (v rubrice *Loutkářská kronika* vycházela jako seriál na pokračování v letech 2008 – č. 4, s. 185–187, č. 5, s. 238–241, č. 6, s. 289–291 – a 2009 – č. 1, s. 41–43, č. 2, s. 89–91, č. 3, s. 229–231), heslo Jan Jiří Brát si autorka vybojovala i pro *Encyclopédie mondiale des arts de la marionnette* (Světovou loutkářskou encyklopedii),²⁵ v samostatné publikaci však všechny získané informace ještě rozšířila a doplnila o nové poznatky.

Těžko k této zásadní práci z loutkářské historie něco dodávat: snad jen, že by mohla mít přitažlivější obálku a titul odpovídající tomuto mimořádnému objevu. *Cesty loutkářů Brátů a Pratte Evropou 18. a 19. století* rozhodně stojí za přečtení. Je to studie nejen pro odbornou veřejnost, ale i pro laiky, kteří chtějí vědět o fenoménu českého loutkového divadla něco více, než co jim s chybami dodnes zprostředkovávají učebnice historie.

24 DUBSKÁ, Alice. *Dvě století českého loutkářství: Vývojové proměny českého loutkového divadla od poloviny 18. století do roku 1945*. Praha: Akademie múzických umění, 2004. 302 s.

25 *Encyclopédie mondiale des arts de la marionnette*. Eds. Henryk Jurkowski, Thieri Foulc. Montpellier: L'Édition Entretemps, 2009. 862 s.